

meljce, in sicer kot golobja jajca; veliko jih je pa tudi debelejših, ktere se pa že, akoravno so le eno leto stare, za hrano (živež) rabijo. Najbolje je, če se debele za hrano porabijo, drobne podzemeljce pa v prihodnjem letu sadé.

Nadalje: Drugo leto se drobne podzemeljce cele sadé, debelejšje se pa lahko prerežejo in sadé. Oprava 2. leto ostane vsa taka, kakor je navadna pri krompirji.

Za pojasnilo tega Vam, dragi gospodarji, izročam sledeče vrstice: Jaz sem se prepričal, da je v eni dobri žlici 10.000 semen, — da ena rastlina, ako iz semena izraste in ako se presadi, rodi od 5—10 kot golobja jajca pa tudi kot jalbelko debelih podzemeljce isto leto, — da rodi ena teh podzemeljce prihodnje (drugo) leto 10 do 80 popolnih krompirjev za rabo.

Da je resnica to, kar vam poročam, rečem: ako bi ne bil sam krompirja izkopaval in ga štel, ne bi vam bil verjel, da jih je marsiktero krompirjevo deblo še čez 80 rodilo. Razume se pa samo po sebi, da je razloček med 10 ali 80 krompirji o tem, da drugi niso prvim enaki. Na priliko: na enem deblu je bilo: 5 debelih, 20 do 30 srednjih, 40 do 50 drobnih.

Kakor se obdeluje, tako se preminjajo omenjene doštevke.

Poduk, kako naj se ravná z živino, da ne zbolí, in kaj naj storí gospodar, kedar mu zbolí.

(Dalje.)

Kako z domačo živino ravnati.

Pri delavni živini se mora paziti, da se jej ne nakladajo pretežka dela, da dela o svojem času in da ima tudi dosti pokoja, da se oddihne. Navadno mislijo ljudje, da se smejo od živine tudi najteža dela tirjati, če se jej le dosti klaje daje; ali za vsako živino je, kakor je njen život, neka meja postavljena, do ktere zmaga delati; ako se ta meja prestopi in živina sili, več delati, kakor jej njena moč pripušča, so nasledki tacega neumnega ravnanja ti, da ali živina zbolí, ali pa zgodaj za nobeno rabo več ni. Pri delavnih živinčeti je treba tudi posebno za njih kopita in in parklje skrbeti. Marsikter konj je še dosti močan, pa za nobeno rabo ni več, ker ima zavoljo nemarnosti bolna kopita, in marsikterega vola morajo zgodaj zaklati, ker zavoljo bolezní na parkljih za vožnjo več ni. Pri kopitih in parkljih je posebno za to skrbeti, da se prevelike mokrote pa tudi prevelike suše varujejo. Zavoljo tega je treba, da je pesek in stelja zmiraj, kolikor je mogoče, suha, in da se scavnica, ktera je kopitom in parkljem silno škodljiva, hitro odteka; zavoljo tega se mora tudi posebno stelja na zadnjem koncu staj vedno skrbno sušiti in ponavljati.

Da pa kopita tudi presuha niso, je treba jih večkrat v vodi skopati, nesnago, ki se podplatov drži, odpraviti, in kopita zmiti; to naj se vsaki dan zgodi, kedar se živina snaži.

O veliki suši, in kedar se živina vedno na trdih, kamnenih, suhih cestah nahaja, je pa še celó treba, kopita in parklje v kravjek, ilovico ali mokre cunje zaviti, da se preveč ne razsušijo. Ako kopita in parklji preveč zrastejo, kar se utegne zgoditi, če se prehajajo živinčeta samo na mehkih tléh ali če morajo delj časa v hlevu ostati, bo treba, jih dostojno spodrezati dati, pa paziti, da se preveč roga ne odreže.

Živino naj na tanko opazuje.

Kmetovalec, kateri svojo živino in njeno vedenje v zdravem stanu dobro pozná, in pridno po njej pogleduje, bode tudi lahko spoznal, kedar je bolna.

Kolikor pred se bolezen spozná in kolikor brže je se umen živinozdravnik pokliče, toliko laže in bolj gotovo bo živina ozdravela.

Navadno se zdi kmetu živina še le potem bolna, kedar se jej jéd popolnoma upre. Skušnja pa uči, da je že veliko več živine poginilo, ker so mislili, da je živina samo tedaj bolna, kedar se jej jéd upre. Kedar imajo namreč živinčeta dolgo bolezen, žrejo še prav rada, zlasti goveda, bolezen je pa vendar v njih telesu že na tako stopinjo prišla, da ni več zdravja za nje upati. Treba je tedaj, da gospodar na vse preméne v vedenji, hoji, stanji in ležanji svoje živine, potem na to pazi, kakošna je njena koža, dlaka ali volna, kakošne so nosnice in gobec, dalje da pazi, ali živina kakor sicer lahko sôpe, ali pa morda hitreje in nenavadno sapo ima ali stoka, kedar sope, ali ima suh kašelj ali pa kaj izkašljuje in kakošen je kašelj, kedar je suh, ali je njen vamp napet ali upadel, ali žre živina željno ali počasi, kakor ko bi se jej ne ljubilo ali se pa krme kar nič ne omrsi, ali je bolj ali manj žejna, ali morda krmo ali pijačo težko požira, ali pa, kar požrè ali pije, skozi gobec ali nos nazaj vrže, dalje kako živina prežvekuje, kako in koliko ščije in sirje, kakošna je scavnica in blato in ali ni tujih reči scavnici ali blatu pri-mešanih, ali dajejo molzne krave toliko mleka kakor sicer in ali je mleko tako, kakor je sicer ali drugačno.

Ako se živina trese, ako jej dlaka pokonci stoji in ima mrzla ušesa in korenine ušes ter noge, nos, gobec, potem jo pa vročina po životu in po vidljivih žleznih kožah obide, ako ima goveja živina suh smrček in jo zdaj mrazi zdaj vročina kuha, je misliti, da ima živinčete vročnico (feber), zoper katero je vselej živinozdravnikove pomoči treba. Delavni živini je tudi treba večkrat kopita in parklje pregledati, da je mogoče, zlasti na kopitih že koj v začetku marsiktero bolehnost ob pravem času spoznati in jo ustaviti; sicer se lahko primeri, da živinčete ni več za rabo, če pa za rabo ni, tudi nič ni vredno.

Pri konjih ne sme vrh tega noben gospodar nikakoršnega iztekanja iz nosnic in otekanja medčeljstnih žlez, kakor tudi ne oteklín in vgnid v koži premalo porajati; iztekanje iz nosnic namreč razodeva dostikrat, da je konj smrkvav, otekline ali ugnide v koži pa, da je črviv. Oboje pa je silno nevarno in nalezljivo.

(Dal. prih.)

Politične stvari.

Kako so Čehi pričeli novo leto?

Novoletnica, ki so jo, kakor smo v zašnjem listu omenili, vsi česki časniki na čelo postavili, glasila se je v glavnih točkah tako le:

„Novo leto smo nastopili sicer brez veselega poguma, toda nikakor ne potrtega srca.

Narodni in politični sovražniki skušajo podreti zadnji jéz, katerim smo še ovire stavili napadu tujstva, to je, vzeti ostanke politične samostalnosti českemu narodu in zadnje nam svete svetinje našega nekdanjega veličestva.

Vse, kar je nekdanj bilo pogodba, deželno pravo, kraljevo pismo, temeljna in deželna postava, vse, kar nam je veljalo za podlago in glavni steber avstrijski monarhiji, vse to imelo bi zdaj zgubiti vsako veljavo, vse to naj bi se žrtovalo brezobzirni koristi, in to ne enemu národu, ampak samo eni stranki, ktera meri na razrušenje zgodovinskih podlag te monarhije in na to, da bi stara habsburška država bila le gradivo, iz kterega naj bi se osnovala celó nova država. Očitni večini avstrijskih narodov ni pripuščeno, izreči svoje pravo mnenje

in nikogar ni, ki bi se ustavil napadom, kateri so čedalje predrznejši.

Naši nasprotniki zahtevajo, naj bi mi spoštovali ustavo, katero vedno spreminjajo po svoji samovoljnosti in kateri ravnokar hočejo podreti podslombo. Zvestobo in prisego od nas zahtevajo oni, kateri sami ne poznajo zvestobe in so že davno pozabili, da mora vezati in veljati mož beseda. Vrh tega nameravajo premeniti ljudsko zastopstvo in to na škodo slovanskim narodom in družinskim stanovom v državi.

Zemljiškemu posestvu, velikemu in malemu, na kvar, naj se razširi zastop mest in trgov; prav za prav se hočejo razširiti zastopstva le onim elementom, od katerih se dá nadjati, da bodo podpirali politične namerе vladajoče stranke; onim elementom, ki s svojimi premekljivimi kapitali bogaté ljudstvu in državi na kvar. Ti elementi sicer plačujejo primeroma majhene davke, vendar si prizadevajo uiti zvikšanju davkov in vse državne davščine navaliti zemljiškemu in nepremekljivemu posestvu. To prizadevanje bode tem silneje, čem več bode politična moč, ki jo dosežejo. „Več političnih pravic in manj bremen za nas, manj političnih pravic in več davkov za one, ki imajo nepremekljiva zemljišča“. To je geslo oni stranki, ki hoče s tem vse politične moči oropati tudi našo narodnost.

Da ti ljudje ne poznajo niti pravega domoljubja, niti imajo resnično željo obdržati monarhijo, da nameravajo razdreti ravnovažje med stanovi, da bi na dan stopile prekucije, da nimajo sočutja za potrebščine in nadloge delalcev, da njim, ki služijo le zlatemu teletu in jim je na prodaj vse, kar je človeku drago, sveto in vzvišeno, očitno gine npravnost: vse to je znano vsem, ki pazljivo gledajo na kulturni razvitek drugih ljudstev našega časa.

Kolikoršne so tudi nevarnosti, ki od teh prekucij pretijo državi, vendar je le malo nade, da se odvrne ta naskok; prav tako je malo upanja, da sme česki narod pričakovati, da bi ga kdo branil zoper nameravano žaljenje njegovih pravic.

Med možmi, katerim je ves česki narod zaupal in ki so neprestrašeni in brez vsega lastnega dobička zastopali koristi tega naroda, oživelo je obče prepričanje, da naš narod ne more zidati na nikogar, ampak da mora svoje rešitve iskati le v lastnih svojih močeh.

Čem manj ima naš narod prijateljev, tem več mora napeti vse svoje sile, čem več sovražnikov, tem več slava mu bode, tem več veselje končne zmage, tem manj dolžnosti, hvaležnemu biti komu, ker si bode svest, da si je sam vstvaril osodo. Zmaga pa nikakor ne more oditi trdni, žrtovalni in stanovitni volji. Narod, ki se ne zapusti sam, ni nikdar zapuščen.

Tega pa naj ne zabi nikdor izmed nas, da bi gledé tolikih in močnih sovražnikov bilo greh, da, celó samomor, ako bi se narodu drobile moči. Če kedaj, sedaj je treba sloge.

Različne misli med nami so mogoče le ozir onih načel, ki sedaj stojé le v drugi vrsti, tako, da moremo porazumenje o njih prav lahko prepustiti prihodnosti. Sedaj pa hočemo vsi, ki se borimo pod zastavo naroda in dežele, potezovati se za eno: za brambo njunih pravic, njuno politično individualiteto, njuno avtonomijo, to namreč je pogoj njunega obstanka.

Pot opozicije na državno-pravnem polji, po katerem so doslé hodili, je pravi pot. Le oni je na krivem potu, ki bi, po sedanjem nevspehu oplášen, pozabil, da nada ne cvete iz solznega očesa, ampak iz delavne roke.

Bodimo toraj složni in delajmo s krepko roko spominjaje se vsega tega, česar potrebuje naša narodna združba.

Vsi v vrsto enega, složnega in nepretgljivega bojnega reda stopimo zoper vzajemnega sovražnika. Sloga zmaga“.

Ali ni to dosti resen klic vsej državnopravni opoziciji po vseh kronovinah avstrijskih?“

Ozir na deželni zbor Kranjski.

Obravnava o nepostavnem imenovanji deželnega šolskega svétnika.

(Konec.)

Za ministra so se potegovali deželni predsednik, baron Apfaltrern, Dežman in Kromer. Deželni predsednik se sklicuje na postavo doljne Avstrije, iz ktere dokazati hoče, da bi minister smel celó brez vsega predlaganja deželnega odbora Kranjskega nasvetovati cesarju katero koli osobo za uda deželnega šolskega sveta. — Baron Apfaltrern se sklicuje na prvotni vladini predlog, na druge dežele, ter priporoča, ministra pustiti pri dobri volji, ker Kranjsko šolstvo potrebuje podpore iz državnih sredstev. — Dežman najbolj svoj ugovor utemeljuje na slovenski tekst šolske postave. — Ugovor Kromerja je bil brez vsega jedra jako puhel. — Potem ko dr. Zarnik Dežmanu dokaže jezikoslovno zmoto, da narekovati se pravi „diktiren“, in da prof. Konšekova prestava naj mu nikakor ne bodi slovensk evangelij, pretresa dr. Costa govore ugovornikov blizo tako-le:

Temu, kar je g. Kromer rekel, nimam odgovoriti celó nič; vsaj ni nič povedal. G. Dežmanu pa moram reči, da se mu je pripetil velikansk „error memoriae“. On je govoril danes s povzdignjenim glasom zoper slovenski prevod te postave, pa je pozabil to, da slovenske postave sklenil ni deželni zbor, kajti tista postava, da mora vsak načrt postave v obeh jezicih biti zboru izdelan, še takrat ni bila veljavna. Slovensko postavo delala je vlada in ni avtentičen tekst, ker je le prevod, in če je vlada to postavo predstavila slabo — kar sicer nič novega ni — nas to prav nič ne briga; oficijelni tekst te postave je nemški tekst. (Veselosť in pohvala.) S tem toraj pade ves ugovor g. Dežmana. On v deželnem odboru nikdar ni glasoval zoper naše mnenje o tej stvari, temuč je na primer tistikrat, — ko je šlo v odboru za vprašanje: ali se ima ministertvu predlagati več učiteljev ali ne? in ko je g. dr. Bleiweis rekel: ne! in dr. Razlag tudi: ne! in ko sem jaz nasvet stavil: dajmo jih več imenovati toda z reservo, — tistikrat se je g. Dežman pridružil mojemu mnenju. — Kar zadeva pomislek g. deželnega predsednika, nimam opomniti nič družega, kakor to, da se sklicujem na postavo doljne Avstrije in da rečem, da tam stojí: „na podlagi terna-predloga deželnega odbora ima minister nasvetovati cesarju“. Tedaj če je to tolmačenje postave, kakor jo vlada danes tolmači, pravo, bi ravno tako mogoče bilo, da minister nasvetuje presvitlemu cesarju ktereга koli hoče, kajti tudi „na podlagi terna-predloga“ bi po takem ministertvu moglo nasvetovati štiri ali pet oseb. Al ko bi se doljnim Avstrijanom tako tolmačenje postave nasililo, bi na Dunaji pač hudo protestovali. — Kar zadeva barona Apfaltrerna, se ve, da mi stojimo na vse drugačnem temelju; težko se je tedaj pravdati o tem, kdo ima prav. Jaz razloge navajam v svojem in v imenu večine šolskega odseka, al kdo ima prav, to mora tretji odločiti, ki ni med tem vihnim bojem. Al vendar moram nekaj opomniti zoper razloge, ktere je tukaj na-